

LIETUVIŲ FONDĖ – NAUJAS VARDINIS STIPENDIJŲ FONDAS AKADEMINĖS SVAJONĖS ĮGYVENDINIMUI

Laima Apanavičienė

2022-ųjų pačioje pabaigoje Lietuvių Fonde įsteigtas Adelės ir Vinco Benokraičių bei Onos ir Pijaus Vaičiaičių stipendijų fondas. Šį vardinį fondą savo tėvelių atminimui įsteigė Nijolė ir Vitalius Benokraičiai, įnešdami 200,000 JAV dol. Šio vardinio fondo uždirbtos palūkanos bus skiriamos studentų stipendijoms. 2024-ųjų pabaigoje Fonde veikia 122 vardiniai fondai. Apie tai, kas paskatino steigti šį fondą studentams, kodėl jie pasirinko Lietuvių Fondą ir kalbuosi su naujojo vardinio fondo steigėjais.

Baigiantis 2022-iesiems Lietuvių Fonde įsteigėte vardinį Adelės ir Vinco Benokraičių bei Onos ir Pijaus Vaičiaičių stipendijų fondą. Kaip kilo mintis šį fondą steigti?

Kai mes augome, mūsų tėvai visada pabrėždavo aukštojo mokslo svarbą, kaip galimybę įsitvirtinti gyvenime. Baigę mokslus, mes su vyru daug metų savo aukomis rėmėme amerikiečius studentus, siekiančius bakalauro ir magistro laipsnių JAV universitetuose. Galiausiai nusprendėme skirti lėšų Lietuvos studentams ir nutarėme savo tėvų atminimui ir garbei įsteigti Lietuvių Fonde stipendijų fondą.

Mūsų tėvai labai daug aukojosi, kad jų vaikai galėtų sėkmingai mokytis aukštosiose mokyklose ir jas baigti. Jų svajonės išsipildė – du vaikai tapo mokslo daktarais, vienas gydytoju, dar du įgijo bakalauro laipsnius.

Kodėl pasirinkote būtent Lietuvių Fondą?

Mes atkreipėme dėmesį, kad Lietuvių Fondas ypatingą dėmesį skiria švietimui „siekiant užtikrinti lietuviško paveldo turtingumo tęstinumą“. Mums patiko gerai sutvarkyta ir informatyvi LF svetainė, kurioje aiškiai pateikiamos metinės finansinės ataskaitos, nurodomos nedidelės administracinės išlaidos. Ataskaitose surašyti stipendijas gavusių studentų vardai ir pavardės, nurodyta, kokiose universitetuose jie studijuoja ir kokias specialybes yra pasirinkę.

Nuo pat pirmųjų susisiekimo su Lietuvių Fondu dienų Fondo darbuotojai, ypač Jūratė Mereckis ir Laima Apanavičienė, buvo malonūs ir atsakingi. Tikimės, kad mažas moterų LF vadovybėje skaičius – trumpalaikė situacija.

Jūsų ir Jūsų vyro tėvelių atminimo įprasminimas skatina mūsų norą išgirsti trumpas jų gyvenimo istorijas.

Mano vyro tėveliai Adelė Kuncaitytė ir Vincas Benokraičiai, susituokę 1928 m., gyveno savo vieniemyje Keturkaimyje netoli Kudirkos Naumiesčio. Jie, dvi jų dukros – penkiolikmetė Gražina ir penkiametė Dalė bei 4 metų Vitalius pabėgo iš Lietuvos per karą į Prancūzijos zoną Vokietijoje, išvengdami perkeltųjų asmenų (displaced persons – DP) stovyklų Amerikos ir Didžiosios Britanijos zonose.

Vincas dirbo ūkyje Vokietijoje, o Adelė – netoliese esančioje dviračių gamykloje. Jaunesni vaikai lankė vokišką pradinę mokyklą, o vyresnioji dukra – mokslus tęsė aukštesniojoje mokykloje Tubingene.

Kaune 1936 m. susituokę Ona Radavičiūtė ir Pijus gyveno kelių kartų Vaičiaičių šeimos ūkyje Stakiuose, Raseinių apskrityje. Jie buvo gana pasiturintys ūkininkai ir, žinoma, priklausė grupei, į kurią Antrojo pasaulinio karo metais buvo nusitaikusi įsiveržusi sovietinių komunistų armija. Pijus ir Vincas buvo Lietuvos kariuomenės savanoriai, kas dar labiau „kliuvo“ sovietams.

Tad šeimai neliko nieko kito kaip su dviem vaikais – 5 metų Sauliumi ir devynių mėnesių dukrele Nijole – trauktis į Vakarų. Kelionė buvo sunki. Keliauta vagonais, pėsčiomis. Vokietijoje, pakeliui į DP stovyklą, gimė sūnus Gintautas. Pagaliau Ona, jos jaunesnis brolis ir mama, Pijus ir vaikai įsikūrė Hanau. Pijus ėmė lankyti automechaniko, Ona – slaugos kursus.

Abi šeimos į JAV imigravo 1949 metais dviejų mėnesių skirtumu tuo pačiu laivu. Vaičiai šeima atvyko su vienu aplaužytu lagaminu ir apsigyveno Pietų Bostone. (prisimenu, kaip miegojau ant grindų Niujorko centrinėje stotyje (Grand Central Station), kur buvo daug žiopsinčių praeivių ir kol kitą dieną traukinys išvežė į Bostoną).

Benokraičių šeima iš pradžių gyveno labai sausakimšame bute Brooklyn su teta ir dėde, kurie po Pirmojo pasaulinio karo buvo imigravę į Niujorką. Po metų jie persikėlė į Cleveland ir visam laikui jame įsikūrė. Cleveland Adelė įsidarbino gamykloje „General Motors“, kur siuvo užvalkalus automobilių sėdynėms, o Vincas – alaus daryklos išpilstytoju. Jie ilgus metus mėgavosi savo penkais anūkais, užaugusiais Cleveland ir Čikagoje.

Ona ir Pijus triūsė indų plovėjais, darbininkais ir prakaitą liejo gamyklų cechuose. Be mažo atlyginimo kai kurie darbai (abiem šeimoms) buvo ypač sunkūs, nes buvo pagrįsti vienetiniu darbu (darbuotojams mokamas fiksuotas tarifas už kiekvieną pagamintą vienetą). Po dešimtmečių trukusio darbo cukraus perdirbimo gamykloje bendrovė, kad nereiktų mokėti pensijos, Pijų atleido iš darbo likus mėnesiui iki teisėto išėjimo į pensiją.

Aštuntojo dešimtmečio pradžioje jiedu su Ona, norėdami būti arčiau vieno iš savo sūnų– gydytojo, marčios ir trijų mažamečių anūkų, persikėlė į Largo, Floridos valstijoje.

Nepaisant menko uždarbio ir didelių mokesčių, Adelė, Vincas, Ona ir Pijus nuolat siųsdavo siuntas artimiesiems į Lietuvą. Visi jie mirė, sulaukę 80-ies, taip niekada ir neturėję galimybės ir sveikatos apsilankyti nepriklausomoje Lietuvoje. Tačiau jų atžalos mėgavosi daugybe kelionių į savo tėvų žemę.

Ką Jums pačiai ir Jūsų šeimos nariams reiškia būti lietuviu? Ar lengva būti lietuviu svečioje šalyje? Kaip Jums, lietuvaitei, sekėsi įsikurti Amerikoje? Kaip Jūs, gyvendama Amerikoje, išsaugojote lietuvišką tapatybę?

Plėtoti ir išlaikyti mūsų lietuviškąjį paveldą dažnai buvo sunku. Nuo pat pradžios mokyklos savo tėvams buvome nuolatiniai vertėjai. Ne kartą tekdavo ginčytis su įvairiais apgavikais, kurie, pasinaudodami, kad tėvai ir kiti giminaičiai nemoka anglų kalbos, juos apgaudinėdavo.

Ona ir Pijui vertėsi sunkiai. Trijų kambarių apšiurusiame, tarakonų ir žiurkių apimtame bute gyveno aštuoni žmonės. Reikėjo taupyti elektros energiją, vaikai iki mokyklos eidavo 5 mylias pėstute, nes bilietas autobusu kainuodavo „nikelį“ (penkis centus). Man ir broliams ne kartą reikėdavo sukti aplinkiniu keliu, kad galėtume išvengti akmenis mėtančių arių vaikų, kurie piktinosi naujais imigrantais („Grįžkite iš kur atėjote, purvini DP!“).

Dažnai niurzgėdavome, kad šeštadieniais reikėdavo eiti į lituanistinę mokyklą. Būdavo pikta, kad bendraamžiai tuo metu žaisdavo lauke, žiūrėdavo televizorių ar sportuodavo.

Paauglystėje su amerikietiškais po pamokinių ir savaitgalio renginių varžėsi ir kitos lietuviškos veiklos – skautai, tautinių šokių repetitijos, choro repetitijos bažnyčioje. Vitalius grojo akordeonu tautinių šokių kolektyve „Grandinėlė“, buvo Cleveland kapelos „Neo-Lithuania“ narys.

Kadangi gyvenome toli nuo savo giminaičių, nelengva buvo ir savo vaikus Gemą ir Andrių auklėti lietuviška dvasia – švęsti šventes ir puoselėti lietuviškas tradicijas, kurios skyrėsi nuo mus supančios aplinkos. Norint išlaikyti pusiausvyrą tarp dviejų kultūrų, reikėjo įdėti nemažai pastangų.

Bėgant metams JAV daug kas pasikeitė, tačiau jei kiekvieną kartą būtume dėję po dolerį, kai žmonės neteisingai ištare ar užrašė mūsų vardus, būtume galėję išeiti į pensiją daug anksčiau (juokiasi).

Nepaisant šių ir kitų sunkumų, didžiujamės Lietuvos kultūra, jos istorija, vertybėmis, tradicijomis ir dėkojame savo tėvams už drąsą ir tvirtumą, kuriant naują gyvenimą nuo nulio svetimame krašte. Drąsiai galime pasakyti, kad be daugelio kitų privalumų, lietuviška tapatybė labai praturtino mūsų gyvenimą, nes suteikė bendruomeniškumo jausmą, išmokė vertinti stiprią šeimą, visą gyvenimą trunkančią draugystę, įdiegė pagarbą kitoms kultūroms, leido įveikti sunkumus ir aukotis, kad pasiektume savo asmeninius ir karjeros tikslus.

Adelės ir Vinco Benokraičių bei Onos ir Pijaus Vaičiaičių vardinio fondo stipendijos Jūsų prašymu bus skiriamos lietuviškajam akademiniam jaunimui. Ar stipendijų fondą pasirinkote įsteigti, kad Jums rūpi lietuviško jaunimo ateitis?

Džiaugiamės skaitydami apie jaunųjų lietuvių pasiekimus „Drauge“, „Draugo naujienose“, „Bridges“ „Lithuanian Heritage“. Gyvenant JAV, didelėje skirtingų kultūrų ir kalbų aplinkoje, nėra taip lengva išlaikyti savo tapatybę, vertybes, tačiau įmanoma. Todėl labai svarbu, kad jaunimas tvirtai žengtų mokslo žinių keliu, užsibrėžtų ilgalaikius tikslus ir atkakliai jų siektų.

Esame ypač susirūpinę dėl Lietuvoje augančių gabių, bet neturtingų vaikų. Neramu ir dėl Rusijos okupacijos ir invazijos į Ukrainą. Tokia grėsmė kelia nerimą, išeikvoja nacionalinius išteklius, skatina trumpalaikį pasitenkinimą, o ne ilgalaikes investicijas į švietimą.

Įdomi detalė – sutartyje Jūs nurodote, kad, skiriant Adelės ir Vinco Benokraičių bei Onos ir Pijaus Vaičiaičių vardines stipendijas, pirmenybę teikti merginoms. Kodėl?

Mes tikrai nesame nusistatę prieš vaikus, vienodai palaikome tiek juos, tiek merginas. Tačiau ir šiomis dienomis moterims vis dar tenka pajauti kažkada giliai įsišaknijusius stereotipus: nepaisant jų motyvacijos, gebėjimų ir atsidavimo darbui ar mokslui, moterys, labiau nei vyrai, patiria daugiau mokymosi kliūčių, seksualinio išnaudojimo, mažiau naudojami mokslo ištekliais ir t. t. Nors jau yra daug pokyčių požiūryje į moteris, tačiau dar ir šiomis dienomis profesionaliai ir turinčiai mokslo daktaro laipsnį moteriai labiau apmokamose mokslo, technologijų, inžinerijos, matematikos srityse sunkiau patekti į aukštesnes pareigas nei vyrai.

Adelė ir Ona dažnai sakydavo, kad vienas didžiausių nusivylimų joms buvo tai, kad augant negalėjo įgyti aukštojo išsilavinimo.

Nemažai metų esate dirbusi su jaunimu. Kuo Jus žavi šiuolaikinis jaunimas?

Deja, daugelis JAV jaunuolių patiria skurdą, smurtą su ginklais, naudoja narkotikus, turi sveikatos problemų. Dar daug jaunų žmonių auga su vienu iš tėvų (dažniausiai su mama) ir dėl finansinių sunkumų negali pasirinkti geresnių mokyklų. Tačiau nepaisant kliūčių, kai kurie mano geriausi studentai sunkiai dirbo, lankė kolegiją, dirbdami rūpinosi senstančiais tėvais ir seneliais, mokėjo už mokslą ir prisijungė prie vietos bendruomenių organizacijų, kad galėtų padėti kitiems. Mes labai gerbiame tokį ryžtingą ir darbštų jaunimą.

Mus taip pat žavi JAV gimę lietuvių vaikai, kurie laisvai kalba lietuvių kalba, dalyvauja daugelyje lietuviškų veiklų, gerai mokosi vidurinėje mokykloje ir kolegijoje, užsiima politika, dirba aplinkosaugos klausimais ar savanoriais įvairiose labdaros organizacijose.

Taip pat didelį įspūdį paliko Lietuvoje gimęs jaunimas, su kuriuo susipažinome asmeniškai ir skaitėme apie juos Lietuvos spaudoje. Be kitų žavingų savybių, jie vertina glaudžius ryšius su tėvais ir kitais šeimos nariais, yra politiškai ir socialiai aktyvūs, vertina tautinę nepriklausomybę ir savarankiškumą, yra gailėstingi kitiems, dažnai kalba trimis ar daugiau kalbų, optimistiškai žiūri į ateitį.

Ką palinkėtumėte būsimiems Jūsų įsteigtos stipendijos laimėtojams?

Pirmiausia norime pasveikinti visus būsimus mūsų Lietuvių Fonde įsteigtos stipendijos laimėtojus! Linkime daug sėkmės ir laimės gyvenime. Remdamasi savo beveik 40 profesoriavimo (sociologijos ir kriminologijos srityse) universitete metų ir Vitaliaus trumpesniu dėstymo aukštojoje mokykloje ir vadovavimo kompiuterių srityse universitete laikotarpiu, atsakydama į šį klausimą, galėčiau parašyti romaną (juokiasi). Bet gal pasitenkinsiu savo sutrumpintas patarimais būsimiems šios stipendijos gavėjams:

1. Pirmenybė. Visada prieš akis turėkite savo tikslą. Būtina reguliariai lankyti paskaitas, nes buvimo paskaitose niekas negali pakeisti. Neleiskite, kad jūsų socialinis gyvenimas ir kitas blaškymasis būtų svarbesni už jūsų akademinį gyvenimą. Praleidus vakarėlį ar kokį susibūrimą nieko baisaus neatsitiks, tačiau, praleidus paskaitą, egzaminą, neatlikus užduoties ar kito akademinio darbo, pasekmės netruks pasirodyti.

2. Atkaklumas. Atminkite, kad studijuojate kolegijoje ar universitete tam, kad įgytumėte mokslinį laipsnį ir savo ateitį padarytumėte geresne. Nenuleiskite rankų, jei jūsų dėstytojai ar mokymo vadovai atrodo ne

visažiniai arba yra per daug reiklūs.

Nesvarbu, koks esate pavargęs, visada atlikite visas užduotis ir būkite tinkamai pasiruošę paskaitoms. Į nesėkmes, pvz., netikėtai gautą blogą pažymį, žiūrėkite kaip į būtinybę daugiau pasimokyti ir galimybę pakeisti savo mokymosi planą, kad galėtumėte pasiekti užsibrėžtus tikslus. Gautas blogas pažymys dar nereiškia, kad Jūs negabus, neturite motyvacijos ar savivertės.

3. Kantrybė. Ilgalaikiai tikslai, kurių norite pasiekti, reikalauja įsipareigojimo ir laiko. Neišsižadėkite savo tikslų dėl nekantrumo ar retkarčiais apėmusių nesėkmių. Verčiau atidėliokite pasitenkinimą, venkite pagundų, kurios gali turėti įtakos jūsų rezultatams ir pažymiams. Visada tikėkite, kad jūsų atkaklumas nugalės visas kliūtis.

4. Mandagumas ir pagarba. Jie nieko nekainuoja, bet atneša daug dividendų. Netrukdykite kitiems, nekalbėkite apie kitus ir nesiskųskite klasės draugais, dėstytojais ar administratoriais. Visada ateikite į paskaitas laiku, neišėikite anksti ir išjunkite mobilųjį telefoną!

Kitas erzinantis dalykas, kuriuo skundžiasi daugelis dėstytojų, yra nepagarba kurso draugams, kurių požiūris skiriasi nuo jūsų, priešiškas pagrįstai kritikai, šalutiniai pokalbiai paskaitos metu, papildomų kreditų maldavimas, kai neatliekate reikiamo darbo, niurzgėjimas, kad kolegijoje mokslas per sunkus.

Venkite niurgzlių, verkšlentųjų ir netinkamo elgesio studijų draugų. Studentai, kurie tyčiojasi iš savo pasirinktos mokslo įstaigos, dažniausiai yra tie, kurie mokosi blogiausiai, praleidžia daug paskaitų, neatlieka reikiamų užduočių ir turi daugybę pasiteisinimų dėl praleistų kontrolinių darbų ar egzaminų (pvz., kiekvieną semestrą prieš pat baigiamuosius egzaminus miršta senelis).

Visada nedvejodami pasikonsultuokite su kurso vadovais ir paprašykite pagalbos, tačiau darykite tai darbo valandomis arba kitu mokymo planuose nurodytu laiku.

5. Ištekliai. Pasinaudokite praktikos galimybėmis: kuravimo, rašymo ir karjeros centruose, pasidomėkite mokslinių tyrimų ir mokymo asistentų veikla; studijų užsienyje programomis ir kitais universiteto ištekliais, tokiais kaip kolegijos biblioteka ir sveikatos centras.

Nesvarbu, ar esate vietinis ar tarptautinis studentas, įsitraukite į savo universiteto miestelio kultūrinius renginius.

Visus tuos mano patarimus geriausiai galėtų apibendrinti dažnai, kalbant apie gyvenimą ir ypač apie mokslą, naudotas Adelės aforizmas „Nemesk kelio dėl takelio“.

Dėkou Jums už pasikalbėjimą ir už didžią dovaną studijuojančiam jaunimui.

Asmeninio albumo nuotrauka:

1. Stipendijų fondo steigėjų Nijolės (Vaičiaitytės) ir Vitaliaus Benokraičių vestuvės 1967 m. Iš kairės į dešinę: Vincas ir Adelė Benokraičiai, Nijolė (Vaičiaitytė) ir Vitalius Benokraičiai, Ona ir Pijus Vaičičiai.
3. Nijolės (Vaičiaitytės) šeima, Hanau stovykloje 1947 metais
6. Vitalius Benokraitis, Nijolės tėvai Ona ir Pijus Vaičičiai su anūke Gema ir Nijolė Benokraitienė.
5. Vitalius Benokraitis su tėvais Vincu ir Adele Benokraičiais ir Vitaliaus dukra Gema 1969 metais